

Digitally signed by
Library TUM
Reason: I attest to the
accuracy and integrity
of this document

UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI

**FACULTATEA CONSTRUCȚII, GEODEZIE ȘI CADASTRU
DEPARTAMENTUL DREPT**

PROTECȚIA JURIDICĂ A DREPTURILOR OMULUI

Note de curs

**Chișinău
Editura „Tehnica-UTM”
2018**

CZU 342.72/.73(075.8)

P 95

Notele de curs *Protecția juridică a drepturilor omului* sunt destinate studenților anului I, specialitatea 1001. *Drept*, specializarea 1001.06. *Drept patrimonial*.

Elaborare: conf. univ. Victor CATAN

Recenzent: conf.univ., dr. Alla CLIMOVA
conf.univ., dr. Olga PISARENCO

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Protecția juridică a drepturilor omului: Note de curs / Univ. Tehn. a Moldovei, Fac. Construcții, Geodezie și Cadastru, Dep. Drept; elab.: Victor Catan. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2018. – 99 p.: tab.

Referințe bibliogr.: p.93-97 și la subsol. – 50 ex.

ISBN 978-9975-45-530-5.

342.72/.73(075.8)

P 95

INTRODUCERE

Garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului reprezintă unul dintre principiile fundamentale ale unui stat de drept. Existența acestuia deopotrivă cu alte principii cum ar fi: suveranitatea poporului, supremația Constituției, separarea puterilor în stat, regimul reprezentativ al puterii de stat, pluralismul politic caracterizează o societate ca fiind sau nu democratică. În etapa actuală, drepturile omului au devenit o preocupare centrală a tuturor statelor, indiferent de deosebirile ideologice, culturale, economice sau sociale.

Acceptarea unanimă a filozofiei drepturilor omului poate fi uneori doar formală și superficială, însă niciun guvern nu o contestă. Ca dovadă, majoritatea statelor lumii au aderat la Carta Organizației Națiunilor Unite, Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și alte tratate internaționale. Sub egida Consiliului Europei s-a creat și funcționează un întreg sistem de protecție a drepturilor omului pentru cei 800 milioane de cetățeni europeni, inclusiv Curtea Europeană pentru Drepturile Omului – organ jurisdicțional destul de eficient.

Problema drepturilor și libertăților fundamentale ale omului este, alături de cea a păcii și a securității internaționale, de o importanță majoră în politica internațională, dar și a fiecărui stat în parte, deoarece numai prin respectarea drepturilor omului poate triumfa pacea pe pământ și libera dezvoltare a personalității umane.

În condițiile în care Republica Moldova se eliberează de moștenirea trecutului, formațiunile sociale și politice din țară trebuie să se angajeze într-o amplă acțiune de făurire a unui sistem democratic național de considerare și garantare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Constituția Republicii Moldova consacră un titlu întreg proclamării drepturilor și libertăților cetățenilor, de la dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, libertatea conștiinței, dreptul la administrare, libertatea întrunirilor, până la dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică. Statul nostru treptat obține progrese esențiale în protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale atât în plan normativ, cât și instituțional.

Cu toate acestea, Curtea Europeană pentru Drepturile Omului continuă să înregistreze multiple încălcări ale drepturilor omului, ceea ce ne obligă să depunem eforturi consolidate pentru a preveni și a contracara orice abatere de la prevederile constituționale și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, să asigurăm o transparență cât mai profundă a activităților autorităților publice privind protecția juridică a drepturilor omului, o informare largă a cetățenilor despre restabilirea în drepturi a persoanelor vătămate de o autoritate publică.

Cunoașterea mijloacelor de considerare și protecție a drepturilor și libertăților omului atât la nivel național, cât și internațional, constituie un factor determinant în formarea culturii juridice a cetățenilor. Un rol deosebit în acest sens îl are disciplina interramurală *Protecția juridică a drepturilor omului* care permite studenților, îmbinând cunoștințele acumulate la alte discipline juridice, să valorifice formele și metodele de asigurare, realizare și protejare a drepturilor omului și libertăților fundamentale. Cursul de față subserie, prin structură și fundamentare, dezideratului realizării adecvate, accesibile maselor largi ale populației, a educației în materia drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Actualitatea și importanța drepturilor și libertăților fundamentale ale omului a și determinat includerea lor ca disciplină de studiu pentru specialitatea de drept în instituțiile superioare de învățământ. Scopul principal al unității de curs *Protecția juridică a drepturilor omului*, necesită a fi analizat prin integrarea lui în contextul universal al drepturilor omului. Studenții au posibilitatea de a releva și a valorifica importanța studierii drepturilor fundamentale ale ființei umane, promovate și protejate de către organismele internaționale, regionale și cele naționale; de a dezvolta o gândire juridică profundă, necesară însușirii și respectării stricte a legislației; de a implementa conștiința, respectul și responsabilitatea față de membrii societății umane, de a obține aptitudini în protecția juridică a drepturilor omului.

Întru realizarea scopului propus, în cadrul orelor la disciplina *Protecția juridică a drepturilor omului*, se vor îndeplini sarcinile prevăzute în Curriculum pentru aprofundarea cunoștințelor studenților în cele mai importante domenii ale drepturilor omului privind evoluția conceptului de drepturi ale omului; noțiunea de drept, principiile aplicabile și clasificarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; caracteristicile protecției juridice a drepturilor omului și libertăților fundamentale; mecanismele juridice internaționale și naționale de considerare și protecție a drepturilor omului și libertăților fundamentale; specificul protecției drepturilor omului în teritoriile disputate și implicate în conflicte din Europa de Est ș.a.

CUPRINS

INTRODUCERE.....	3
TEMA I. EVOLUȚIA CONCEPTULUI DE DREPTURI ALE OMULUI.....	5
1.1. Concepții filozofice privind drepturile omului și libertățile fundamentale.....	5
1.2. Primele documente de drept constituțional privind drepturile omului și libertățile fundamentale din Marea Britanie, Statele Unite ale Americii și Franța.....	7
TEMA II. EVOLUȚIA DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	12
2.1. Evoluția drepturilor omului în Moldova de până la al Doilea Război Mondial.....	12
2.2. Drepturile omului în perioada regimului comunist din Moldova Sovietică.....	16
2.3. Evoluția drepturilor omului după proclamarea suveranității Republicii Moldova.....	18
TEMA III. NOȚIUNEA, PRINCIPIILE APLICABILE ȘI CLASIFICAREA DREPTURILOR OMULUI.....	21
3.1. Noțiunea și caracteristica drepturilor omului și libertăților fundamentale.....	21
3.2. Principiile aplicabile drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.....	23
3.3. Clasificarea drepturilor fundamentale ale omului.....	25
TEMA IV. CONSIDERAȚIUNI GENERALE ȘI CARACTERISTICILE PROTECȚIEI JURIDICE A DREPTURILOR OMULUI ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE.....	32
4.1. Noțiunea de protecție juridică a drepturilor omului.....	32
4.2. Trăsăturile caracteristice ale protecției juridice a drepturilor omului.....	34
TEMA V. MECANISME JURIDICE INTERNAȚIONALE DE CONSIDERARE ȘI PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE.....	37
5.1. Caracteristica tratatelor Organizației Națiunilor Unite privind drepturile omului.....	37
5.2. Instituțiile ONU de considerare și protecție a drepturilor omului.....	42
TEMA VI. SISTEMUL EUROPEAN DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE.....	48
6.1. Caracteristica Convenției Europene pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale și a altor tratate europene de drepturi ale omului.....	48
6.2. Instituțiile europene de considerare și protecție a drepturilor omului.....	54
TEMA VII. MECANISME JURIDICE NAȚIONALE DE CONSIDERARE ȘI PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI ȘI LIBERTĂȚILOR FUNDAMENTALE.....	62
7.1. Legislația națională privind protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale.....	62
7.2. Rolul autorităților publice naționale în protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale.....	63
TEMA VIII. PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI ÎN TERITORIILE DISPUTATE IMPLICATE ÎN CONFLICTE DIN EUROPA DE EST.	77
8.1. Caracteristica teritoriilor disputate implicate în conflicte.....	77
8.2. Drepturile omului în teritoriile disputate și dificultățile în protecția și promovarea lor.....	79
8.3. Răspunsul comunității internaționale la încălcările drepturilor omului în teritoriile disputate.....	85
BIBLIOGRAFIE.....	93

BIBLIOGRAFIE

Tratate internaționale:

1. Statutul Organizației Națiunilor Unite din 26.06.1945: www.un.org
2. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10.12.1948 publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”. Vol. 1, 1998.
3. Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16.12.1966 și protocoalele sale facultative: www.un.org
4. Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 16.12.1966.
5. Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950: www.coe.int
6. Convenția Internațională pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid din 09.12.1948: www.un.org
7. Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială din 21.12.1965: www.un.org
8. Convenția Internațională asupra drepturilor politice ale femeii din 20.12.1952: www.un.org
9. Convenția internațională asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei din 18.12.1979: www.un.org
10. Convenția asupra cetățeniei femeii căsătorite din 29.01.1957: www.un.org
11. Convenția privind statutul persoanelor apatride din 28.09.1954: www.un.org
12. Convenția privind reducerea apatridiei din 30.08.1961: www.un.org
13. Convenția privind statutul refugiaților din 28.07.1951: www.un.org
14. Convenția Internațională împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante din 10.12.1984: www.un.org
15. Convenția Internațională cu privire la drepturile copilului din 20.11.1989: www.un.org
16. Declarația privind drepturile invalizilor din 09.12.1975: www.un.org
17. Convenția Internațională privind apărarea drepturilor tuturor muncitorilor-migranți și a membrilor familiilor acestora din 18.12.1990: www.un.org
18. Convenția Internațională privind abolirea muncii forțate din 25.06.1957: www.un.org
19. Actul Final de la Helsinki al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa din 01.08.1975: www.un.org
20. Carta de la Paris pentru o Nouă Europă din 21.11.1990: www.un.org
21. Statutul Consiliului Europei din 05.05.1949: www.coe.int
22. Convenția europeană cu privire la extrădare din 13.12.1957: www.coe.int
23. Carta Socială Europeană din 18.10.1961: www.coe.int
24. Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante din 26.11.1987: www.coe.int
25. Convenția-cadru privind apărarea minorităților naționale din 18.04.1995: www.coe.int
26. Convenția europeană cu privire la cetățenie din 06.11.1997: www.coe.int
27. Convenția Americană privind drepturile omului din 22.11.1969: www.oas.org
28. Carta Africană a drepturilor omului și popoarelor din 26.06.1981: www.achpr.org
29. Hotărârea Parlamentului nr.1298-XIII din 24.07.97 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.54-55/502 din 21.08.1997.
30. Avizul Curții Internaționale de Justiție din 21 iunie 1971, Rec C.I.J. 1971, p. 55, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Afacerea Irlanda contra Regatului Unit, 18 ian. 1978, seria A, nr.25.

Acte legislative naționale:

1. Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994 // Monitorul Oficial nr.78 din 29.03.2016.
2. Legea nr.317 din 13.12.1994 cu privire la Curtea Constituțională // Monitorul Oficial nr. 8/86 din 07.02.1995.
3. Codul jurisdicției constituționale adoptat prin Legea nr.502 din 16.06.1995 // Monitorul Oficial nr.53-54/597 din 28.09.1995.
4. Codul electoral adoptat prin Legea nr.1381 din 21.11.1997 // Monitorul Oficial nr.277-287 din 26.08.2016.
5. Legea nr.136 din 07.07.2017 cu privire la Guvernul Republicii Moldova // Monitorul Oficial nr.252, art.412 din 19.07.2017.
6. Legea nr.718 din 17 septembrie 1991 privind partidele și alte organizații social-politice // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1991, nr.11-12, art. 106; republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 4 mai 2000, nr.53, art.340; republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 13 februarie 2004, nr.26-29, art.149.
7. Legea nr.979 din 24 martie 1992 despre culte // Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1992, nr.3, art.70.
8. Legea nr.190 din 19 iulie 1994 cu privire la petiționare // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 8 septembrie 1994, nr.4, art.47, republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 24 ianuarie 2003, nr.6-8, art.23.
9. Legea cetățeniei Republicii Moldova nr.1024-XIV din 2 iunie 2000 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 10 august 2000, nr.98-101, art. 709.
10. Legea Republicii Moldova nr.275 din 10 noiembrie 1994 privind statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor pe teritoriul Republicii Moldova // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.20, 1994; abrogată și modificată prin Legea nr.244 din 03.11.2016 pentru modificarea, completarea și abrogarea unor acte legislative publicată la 23.12.2016 în Monitorul Oficial nr.453-458.
11. Legea nr.26 din 22 februarie–iulie 2008 privind întrunirile // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.80 din 22 aprilie 2008.
12. Legea nr.837 din 17 mai 1996 cu privire la asociațiile obștești, republicată în temeiul art.IV al Legii nr.178 din 20 iulie 2007, cu renumerotarea elementelor și corespunzător modificarea referințelor // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.153-156 din 02.10.2007.
13. Legea nr.52 din 03.04.2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.110-114 din 09.05.2014
14. Legea nr.1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 4 iunie 1998, nr. 50-51.
15. Legea contenciosului administrativ nr.793 din 10 februarie 2000 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 18 mai 2000, nr.57-58, art.375.
16. Legea privind accesul la informație nr.982 din 11 mai 2000 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 28 iulie 2000, nr.88-90.
17. Legea sindicatelor nr.1129 din 7 iulie 2000 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 19 octombrie 2000, nr.130-132, art.919.

18. Legea nr.382 din 19 iulie 2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 4 septembrie 2001, nr.107.
19. Legea nr.1286-XV din 25 iulie 2002 cu privire la statutul refugiaților // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 12 septembrie 2002, nr.126-127, art.1003.
20. Legea nr.1518 din 6 decembrie 2002 cu privire la migrațiune // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 15 ianuarie 2003, nr.1-2, art.2.
21. Legea nr.3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.415 din 25 martie 2016.
22. Legea nr.353-XV din 28 octombrie 2004 cu privire la Agentul Governamental // Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 19 noiembrie 2004, nr.208-211.
23. Legea nr.320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.42-47 din 01.03.2013.
24. Legea nr.514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.58 din 19.10.1995.
25. Legea nr.436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.32-35 din 09.03.2007.
26. Actele legislative ale RSSM Cu privire la decretarea limbii moldovenești limbă de stat și revenirea ei la grafie latină. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1990.
27. Legi, hotărâri și alte acte adoptate la sesiunea întâi a Sovietului Suprem al RSS Moldovenești de legislatura a XII. Ediție a Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, Chișinău, 1990.
28. Declarația de suveranitate a Republicii Sovietice Socialiste Moldova din 23.06.1990 // Vești nr.8/192, 1990.
29. Decretul cu privire la puterea de stat din 27.07.1990 // Vești nr.8 din 11.12.1990.
30. Legea nr.691 din 27.08.1991 privind Declarația de independență a Republicii Moldova // Monitorul Oficial nr.11-12 din 30.12.1991.
31. Hotărârea Guvernului nr.283 din 24.04.2013 „Pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne” // Monitorul Oficial nr.97-103 din 03.05.2013.

Manuale, monografii:

1. Alexianu G. Curs de drept constituțional. Vol.I. Editura Casei Școalelor, 1930.
2. Aristotel. Politica. București: Ed, Națională, 1924.
3. Barbu V. Introducere în dreptul polițienesc român. Oradea: Cosmos, Societatea anonimă, 1927, p.14.
4. Călinoiu C., Duculescu V. Drept constituțional și instituții politice. Ediție revăzută și completată. București: Ed. Lumina Lex, 2005.
5. Ciobanu Dobrea Aurel. Valorificarea subsidiarității în sistemul Convenției Europene a Drepturilor Omului // Analele Universității București, nr.II/2004.
6. Cloșca I., Suceavă I. Tratat de drepturile omului. București: Europa Nova, 1995.
7. Cristian Ionescu. Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente, 1741–1991. Ediție revăzută și adăugită // Regia autonoma Monitorul Oficial, 2000.
8. Dragnev D. Tara Moldovei în epoca luminilor. Chișinău, 1999.
9. Duculescu V. Protecția juridică a drepturilor omului. București: Ed. Lumina Lex, 1994.

10. Duculescu V. Protecția drepturilor omului: mijloace interne și internaționale. București: Editura Lumina Lex, 2008.
11. Fistican E., Pascari A., Furdui S., Bleșceaga S. Suporturi de curs. Administrarea cauzelor de contencios administrativ. Institutul Național al Justiției.
12. Gabureac A. Constituția – principala garanție a protecției drepturilor omului într-un stat de drept. Materiale ale mesei rotunde cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului, 11 decembrie 2013.
13. Guceac I. Curs elementar de drept constituțional. Chișinău, 2004.
14. Jean-Jacques Rousseau. Discurs asupra originii și fundamentelor inegalității între oameni. București: Ed. Științifică, 1958.
15. Iancu Gh. Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România. București: All Beck, 2002.
16. Ionescu C. Tratat de drept constituțional contemporan. București: ALL BECK, 2003.
17. Ionescu C. Tratat de drept constituțional contemporan. Ediția a 2-a. București: Editura C.H.Beck, 2008.
18. Luchaire F. De la methode en droit constitutionnel // În Revue de droit public, mars-avril, 1981.
19. Luncan V., Duculescu V. Drepturile omului. Partea I. București: Ed. Lumina Lex, 1993.
20. Muraru I. Drept constituțional și instituții publice. București: Ed. Acrami, 1997.
21. Muraru I., Tănăsescu S. Drept constituțional și instituții politice. București: Lumina Lex, 2004.
22. Năstase A. Drepturile omului, religie a sfârșitului de secol. București: Institutul Român pentru Drepturile Omului, 1992.
23. Orlov M., Climova A. Conceptul contenciosului administrativ // Revista „Legea și viața”, nr.6, 1999.
24. Potînga A., Costachi Gh. Asigurarea drepturilor omului în lume. Chișinău: Editura Epigraf, 2003.
25. Бондарь Н.С. Местное самоуправление и конституционное правосудие. Конституционализация муниципальной демократии в России. Москва: Норма, 2008.
26. Кравец И.А. Российский конституционализм: проблемы становления, развития и осуществления. Санкт-Петербург: «Юридический центр Пресс», 2005.
27. Новицкий М. Что такое права человека // Наука и жизнь, nr.1, 2001.
28. Платон. Избранные диалоги. Москва, 1965.
29. Тодыка Ю.Н. Конституция Украины: проблемы теории и практики. Харьков: «Факт», 2000.

Site Internet:

1. Organizația Națiunilor Unite: www.un.org
2. Înalțul Comisar ONU pentru drepturile omului: <http://www.unhchr.ch/>
3. Înalțul Comisar ONU pentru refugiați: www.unhcr.ch
4. Consiliul Europei: www.coe.int
5. Curtea Europeană a Drepturilor Omului: <http://www.echr.coe.int/>
6. Uniunea Europeană: www.europa.eu.int
7. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa: www.osce.org
8. Organizația Statelor Americane: www.oas.org
9. Comisia Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor: www.achpr.org
10. Drepturile omului: <http://www.droitshumains.org>
11. Enciclopedia universală a drepturilor omului: <http://www.eudh.org/>
12. Amnesty International: www.amnesty.org
13. <https://ru.scribd.com/doc/45492395/Contractul-Social-Rousseau>

14. <https://constitutii.files.wordpress.com/2017/05/constitutiaia-organizatiei-internationale-a-muncii.pdf>
http://www.irdo.ro/file.php?fisiere_id=87&inline=
15. <https://lege5.ro/Gratuit/g42dimjq/constitutia-organizatiei-mondiale-a-sanatatii-din-01011947>
16. www.lhr.md/docs/conventia.protocoale.doc
17. <http://www.scriub.com/sociologie/CARTA-SOCIALA-EUROPEANA-REVIZUITA.php>
18. <http://www.infoeuropa.md/tratatele-coei/conventia-culturala-europeana/>
19. <http://fs.procuror.ro/be045c766ced187ff782a1bd91b98a90.pdf>
20. <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventia-europeana-din-15-octombrie-1975-asupra-statutului-juridic-al-copiilor-nascuti-in-afara-casatoriei-emitent-parlamentul>
21. <http://www.infoeuropa.md/tratatele-coei/conventia-europeana-referitoare-la-statutul-juridic-al-lucratorului-migrant/>
22. <http://www.monitoruljuridic.ro/act/conventie-din-28-ianuarie-1981-pentru-protejarea-persoanelor-fata-de-prelucrarea-automatizata-a-datelor-cu-caracter-personal-emitent-parlamentul-publicat-32946.html>
23. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=286064>
24. <https://rm.coe.int/16806dbac4>
25. <http://www.infoeuropa.md/tratatele-coei/carta-europeana-a-limbilor-regionale-sau-minoritare/>
26. <http://www.infoeuropa.md/tratatele-coei/conventia-cadru-pentru-protectia-minoritatilor-nationale/>
27. https://ro.wikipedia.org/wiki/Consiliul_Europei
28. <http://www.infoeuropa.md/comisarul-drepturilor-omului/>
29. https://ro.wikipedia.org/wiki/Curtea_European%C4%83_a_Drepturilor_Omului
30. https://ro.wikipedia.org/wiki/Organiza%C8%9Bia_pentru_Securitate_%C8%99i_Cooperare_%C3%AEn_Europa
31. Raport cu privire la seminarul regional din aprilie 2014, organizat de FIDH, privind evaluarea nivelului de protecție a drepturilor omului în teritoriile disputate
https://promolex.md/old/upload/publications/ro/doc_1416394522.pdf
32. http://artedevara.ro/wp/wp-content/uploads/2015/03/drepturilor_omului_Mihut-Gheorghe.pdf
33. http://hiphi.ubbcluj.ro/Public/File/sup_curs/istorie22.pdf
34. https://ro.wikipedia.org/wiki/Declarația_drepturilor_omului_și_ale_cetățeanului
35. <http://www.scriub.com/istorie/PRAVILELE-LAICE-sau-CARTEA-ROM95173.php>
36. <https://arhive.org/stream/ÎndreptareaLegii.PravilaCeaMare1652>
37. https://ro.wikipedia.org/wiki/Constituia_Cărvunarilor
38. <http://romanianphilosophy.blogspot.md/2014/12/constitutia-carvunarilor-din-1822.html>
39. <http://istoria-romaniei.blogspot.md/2009/08/regulamentul-organic.html>
40. http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/proclama-ia-islaz-921iunie-1848
41. http://https://ro.wikipedia.org/wiki/Constituția_României_din_1866
42. https://ro.wikipedia.org/wiki/Constituția_României_din_1923
43. <https://istoriiregasite.wordpress.com/tag/constitutia-din-1938/>
44. [https://ro.wikipedia.org/wiki/Constituția_RASS_Moldovenești_\(1925\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Constituția_RASS_Moldovenești_(1925))